

British Embassy
Kyiv

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

«ВИСВІТЛЕННЯ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНСЬКИХ МЕДІА: УСТАНОВКИ, ПРАКТИКИ, ПОШУК РІШЕНЬ»

ГО «Детектор Медіа» у лютому-березні 2016 року провела дослідження журналістських практик, поширених в редакціях, уявлень журналістів про свою роль в процесі висвітлення конфлікту, а також орієнтирів, які визначають практики журналістів.

Мета дослідження:

- з'ясувати, якою журналісти бачать свою роль у висвітленні конфлікту та дотичних тем;
- виявити їх погляди та орієнтири, якими вони керуються у своїй роботі в умовах конфлікту;
- з'ясувати, які редакційні практики та стандарти висвітлення дотичних до конфлікту тем поширені в українських медіа.

Було проведено 30 інтерв'ю з журналістами та 2 фокус-групи за участі 17 журналістів. Хоча дослідження не є репрезентативним, вибірка журналістів була здійснена з метою якомога ширшого представлення різних типів ЗМІ та регіонів. Таким чином, 47 журналістів та редакторів, які взяли участь у дослідженні, представили 16 областей і м. Київ та 42 ЗМІ.

Дослідження охопило 8 загальнонаціональних телеканалів, 13 регіональних телерадіокомпаній (включно з обласними філіями НТКУ), 6 загальнонаціональних онлайн-медіа, 6 загальнонаціональних друкованих видань, 9 регіональних друкованих видань та онлайн-медіа. Були представлені ЗМІ таких міст: Полтава, Луцьк, Вінниця, Львів, Чернівці, Миколаїв, Кіровоград, Дніпропетровськ, Івано-Франківськ, Чернівці, Краматорськ, Одеса, Ужгород, Харків, Суми, Запоріжжя, Северодонецьк та Київ (журналісти загальнонаціональних видань).

Висновки

- В українських ЗМІ існує значний плюралізм у підходах та редакційних політиках щодо висвітлення конфлікту, а також спостерігається високий рівень непевності серед журналістів щодо професійних орієнтирів; це є свідченням того, що українська журналістська спільнота досі не виробила універсальних правил, а журналісти перебувають у пошуку професійних орієнтирів.
- Українським ЗМІ бракує інституціоналізації редакційних практик щодо висвітлення тем, пов'язаних з конфліктом. Як наслідок, журналісти загалом більш схильні керуватись власним досвідом та поглядами, а не усталеними редакційними практиками та стандартами.
- Особистий фактор, а саме, активність окремих журналістів (багато з яких є вихідцями з Донбасу та Криму), які добре розуміють контекст проблем, часто відвідують зону конфлікту та порушують важливі питання, є вагомим чинником формування порядку денного українських ЗМІ щодо тем, пов'язаних з конфліктом.
- Серед журналістів є одноставне розуміння важливості теми конфлікту, однак більшість спостерігає зниження інтересу аудиторії до цих тем, у зв'язку з накопиченою втомою та

відносно спокійною ситуацією в зоні АТО, а відтак - зменшення інтенсивності висвітлення цих тем у медіа.

- Українські військові отримують найбільше висвітлення в ЗМІ, порівняно з іншими соціальними групами, що потерпають від конфлікту, оскільки, на думку журналістів, історії про військових є найбільш цікавими для аудиторії, важливими для суспільства та яскравими. Також спрацьовує чинник емпатії журналістів, які підтримують тісний контакт з військовими та вболівають за них.
- Теми, пов'язані з переселенцями, мешканцями звільнених та окупованих територій, на думку журналістів, отримують дещо менше висвітлення, у зв'язку з меншим інтересом з боку аудиторії, браком ресурсів ЗМІ, проблемами з доступом. Крім того, журналісти мають більше неоднозначне ставлення до цих соціальних груп, порівняно з військовими. Втім, журналісти загалом не схильні до надмірних узагальнень та свідомі проблеми стереотипізації в медіа.
- Емоційна напруга, яка супроводжує висвітлення конфлікту, та відчуття співпричетності вплинули на переосмислення журналістами своєї професійної ролі в умовах конфлікту. Більшість журналістів вважає, що не можуть бути повністю «над ситуацією», хоча багато хто усвідомлює небезпеки такої позиції.
- Питання професійних стандартів у роботі журналіста під час висвітлення тем, пов'язаних з конфліктом, не є достатньо добре артикульовані у більшості редакцій. У багатьох випадках стандарти є предметом інтерпретації журналістів, а не політикою редакцій.
- Загалом в українському журналістському середовищі є розуміння нормативної важливості стандартів об'єктивності та збалансованості, однак в умовах конфлікту журналісти відчувають непевність щодо можливості дотримання цих стандартів без потенційної шкоди для країни. Як наслідок, більшість українських ЗМІ більш чи менш свідомо «виключає» представлення іншої сторони у своїх матеріалах про конфлікт. Разом з тим, є група журналістів, яка проблематизує відсутність позиції іншої сторони в медійному дискурсі.
- Журналісти загалом вважають, що досить вільні у висвітленні тем, пов'язаних з конфліктом (особливо, порівняно з політичними темами), однак деякі журналісти відчувають тиск редакції, суспільний тиск та свідомі можливої самоцензури. Зокрема, йдеться про уникання тем, які могли б нашкодити образу українських військових та зіграти на руку російській пропаганді.
- Вагомими факторами впливу на висвітлення конфлікту є досвід безпосередньої роботи в зоні конфлікту та розуміння контексту. Ті журналісти, які мають змогу активно їздити в зону конфлікту, мають добре напрацьовані контакти, а також ті, хто мали більше контакту з регіоном до початку конфлікту, - демонструють більш комплексний погляд на ситуацію та глибше розуміння нюансів. Натомість, журналісти, які переважно висвітлюють теми конфлікту з редакцій та знаходяться далеко від зони конфлікту, схильні до більш спрощеного розуміння ситуації.
- Більшість журналістів підтримують ідею діалогу, однак не мають розуміння, з ким саме цей діалог можливий. На думку журналістів, брак теми діалогу в медіа пов'язаний з відсутністю чітко артикульованої державної політики щодо майбутнього окупованих територій та мешканців цих територій. За таких умов, більшість журналістів не готові брати на себе відповідальність за просування ідеї діалогу, хоча готові такий діалог висвітлювати.